

IVa.2. КРАЉ МИЛУТИН

фреска из католикона манастира Грачанице, око 1320, копија
копирала Олга Тиран, 1964

казеинска темпера на препарираном ланеном платну, $3,51 \times 1,22 = 4,282$ m

Натпис: стѣфанъ оурошъ х(ри)с(т)оу б(ог)оу вѣрнь м(н)л(о)стню б(о)жню краал(ь) самодръжьць
всѣхъ срѣпскихъ земаљ и подорьскихъ и хтиторь

Галерија фресака Народног музеја у Београду, инв. бр. 27_701

Портрет краља Милутина, ктитора Грачанице, насликан је на истакнутом месту у цркви Благовештења, на јужној страни пролаза између припрате и наоса у доњој зони. Милутинов портрет чини целину са представом његове супруге краљице Симониде, која је приказана наспрам њега, на северној страни поменутог пролаза. У грачаничкој ктиторској слици појављује се иконографска формула божанске инвеституре владара, преузета из византијске уметности. Тај мотив је илустрован представом Христа окруженог херувимима у темену лука, у моменту када благосиља Милутина и, истовремено, преко анђела шаље круну српском краљу. На тај начин истакнуто је небеско порекло Милутинове власти и њен легитимитет. Натпис поред краља ктитора садржи његову пуну титулу: *Стефан Урош, Христју Боју веран, милошћу Божјом краљ, самодржац свих српских земаља и поморских и кийијор*. Краљ Милутин је у Грачаници представљен у фронталном ставу, с нимбом око главе и моделом своје задужбине у рукама. На глави носи круну искићену бисерима и драгим камењем,

са које се низ слепоочнице спуштају бисерне перпендулије. Српски владар је приказан као стар човек упечатљивих црта лица, уског дугог носа, дугачке седе косе, која се у увијеним праменовима спушта на рамена. Има танке и дуге бркове и седу дугачку браду раздељену по средини у два прамена. Његово лице, оштећено у пределу левог ока, сликано је светлијим окером са црвенкастосмеђим сенкама око очију и благо осветљеним и зарумењеним образима. Краљ Милутин је одевен у црни сакос, преко кога носи лорос пребачен преко леве руке. Лорос је, као и манијакис, перибрахиони, нашивци на лактовима и наруквице, украшен драгуљима и бисерима. Како се у науци сматра, солунски сликар Михаило Евтихијев, који је са својом радионицом учествовао у живописању Грачанице, извео је и Милутинов портрет пред сам крај краљевог живота, око 1320. године.

ЛИТЕРАТУРА: Тодић, *Грачаница*, 108, 170–171, 206, Т. XVII, сл. 106; исти, *Српско сликарство*, 57–59, 254–255, 333, сл. 21.

ДРАГАНА ПАВЛОВИЋ

